

INDIKATOR 5.a.1: PRAVA ŽENA I MUŠKARACA NA ZEMLJIŠTE

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

1. UVOD

INDIKATOR 5.a.1

Indikator 5.a.1 **zvanično je potvrđen** na 47. sednici Statističke komisije UN, održane u martu 2016. godine

Nadzorni organ

FAO
UNSD i UNWOMEN kao agencije koje daju doprinos

Metodološki rad

Vodi projekat „Dokazi i podaci za rodnu ravnopravnost (EDGE)“, koji predstavlja zajedničku inicijativu UNSD i UN Women, u saradnji sa Azijskom razvojnom bankom, FAO i Svetskom bankom.

Klasifikacija

U početku klasifikovan kao indikator Stuba III Zahvaljujući značajnom metodološkom radu koji je preduzet, kao i finalizaciji protokola za prikupljanje podataka, indikator 5.a.1 **unapređen je u grupu Stuba II na petoj sednici IAEG-SDG (mart 2017. godine)**

1. UVOD

CILJ 5

Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice

POTCILJ
5.1

POTCILJ
5.2

POTCILJ
5.3

POTCILJ
5.4

POTCILJ
5.5

POTCILJ
5.6

POTCILJ
5.A

POTCILJ
5.B

POTCILJ
5.C

Sprovesti **reforme** kako bi **žene dobile jednaka prava** na **ekonomske resurse**, kao i **pristup** vlasništvu i kontroli nad **zemljištem** i ostalim oblicima svojine, finansijskim uslugama, nasledstvu i prirodnim resursima, u skladu sa nacionalnim zakonima

1. UVOD

U kontekstu potcilja 5.A, indikator 5.a.1 je značajan zbog toga što (je):

**POLJOPRIVRED
NO ZEMLJIŠTE**

ključni input u zemljama u razvoju, gde strategije smanjenja siromaštva i razvoja često počivaju na poljoprivrednom sektoru.

**RODNA
RAVNOPRAVN**

Žene bi mogle da **povećaju svoju produktivnost** i budu osnaženije ukoliko bi imale **više pristupa produktivnim resursima**, naročito **zemljištu**. **Potrebni su čvrsti empirijski dokazi** za praćenje jaza i praćenje napretka.

1. UVOD

Podaci disagregirani po polu o vlasništvu na poljoprivrednom zemljištu **ključno** je za praćenje jaza i praćenje napretka ka ostvarenju **potcilja 5.A**.

Samo šest godina je ostalo do 2030, a podaci su i dalje oskudni na globalnom nivou. Trenutno postoji **49 zemalja** sa najmanje jednom tačkom podatka u **bazi podataka IAEG-SDG**.

COR indikator 5.a.1 Kontrolna
tabla

2. INDIKATOR 5.A.1: PODINDIKATORI A I B

2. INDIKATOR 5.A.1: PODINDIKATORI A I B

INDIKATOR
R 5.a.1

PODINDIKATOR 5.a.1 (a)

Udeo **stanovništva koje ima vlasništvo ili obezbeđena prava** na poljoprivrednom zemljištu (od ukupnog poljoprivrednog stanovništva), *po polu*;

meri koliko su **prevalentna** prava vlasništva / prava sticanja, raspolaganja i korišćenja na polj. zemljištu u referentnoj populaciji (polj. domaćinstva), **po polu**

PODINDIKATOR 5.a.1 (b)

„Udeo **žena među vlasnicima** ili nosiocima prava na poljoprivrednom zemljištu, *prema vrsti vlasništva ili prava*“

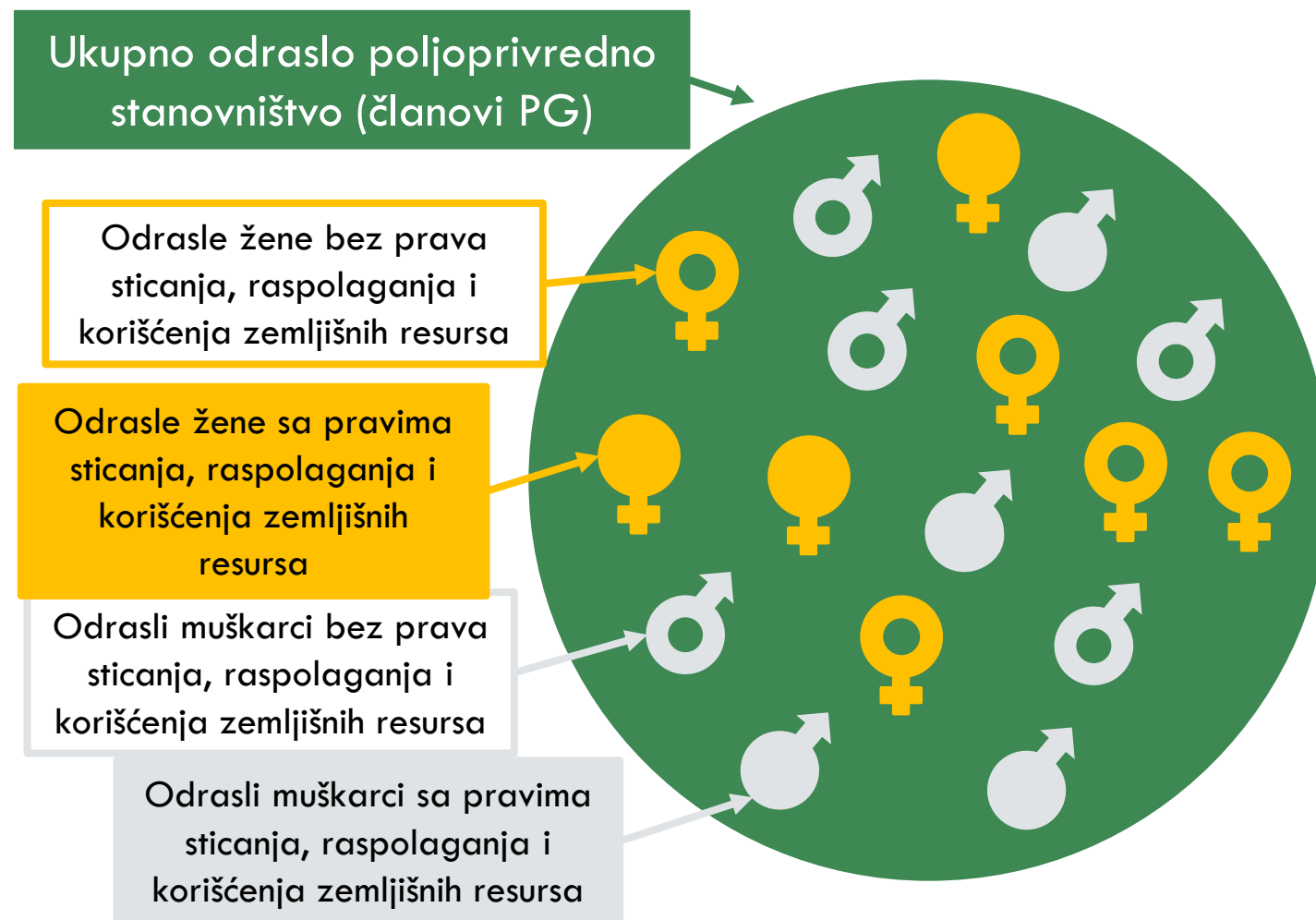
omogućava praćenje **udela žena** u polj. domaćinstvu **sa vlasništvom ili obezbeđenim pravima** na poljoprivrednom zemljištu u ukupnom broju pojedinaca sa vlasništvom/ obezbeđenim pravima, **prema vrsti vlasništva ili prava**

2. INDIKATOR 5.A.1: PODINDIKATORI A I B

Podaci koji su potrebni za izračunavanje oba podindikatora su

ukupno odraslo poljoprivredno stanovništvo (= odrasli članovi poljoprivrednog domaćinstva), po polu

broj punoletnih lica sa pravom vlasništva ili pravima sticanja, raspolaganja i korišćenja na poljoprivrednom zemljištu, po polu

2. INDIKATOR 5.A.1 I NJEGOVI PODINDIKATORI

Podindikator b

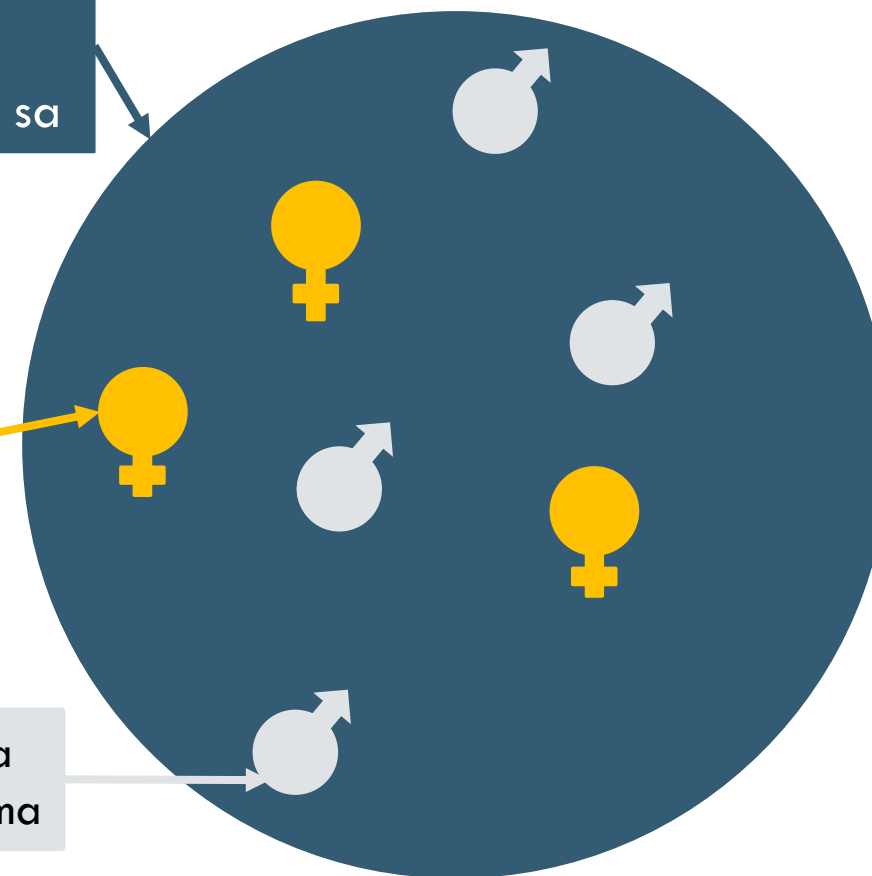
broj **žena** koje imaju vlasništvo ili obezbeđena prava na poljoprivrednom zemljištu, prema vrsti vlasništva ili prava

Ukupan broj **osoba** koje imaju vlasništvo ili obezbeđena prava na poljoprivrednom zemljištu, prema vrsti vlasništva ili prava

Ukupno odraslo poljoprivredno stanovništvo (na PG) sa

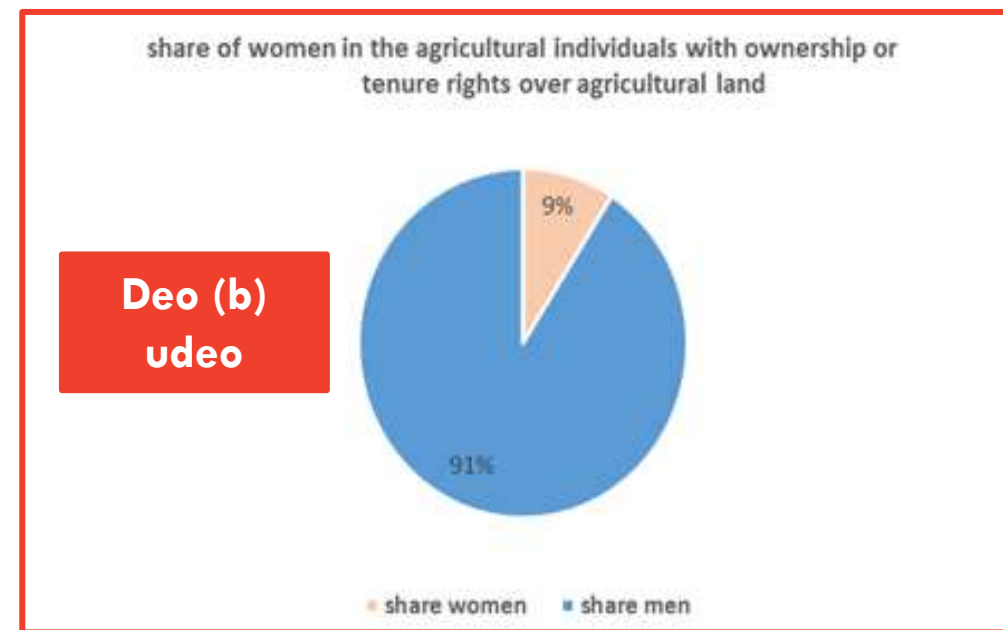
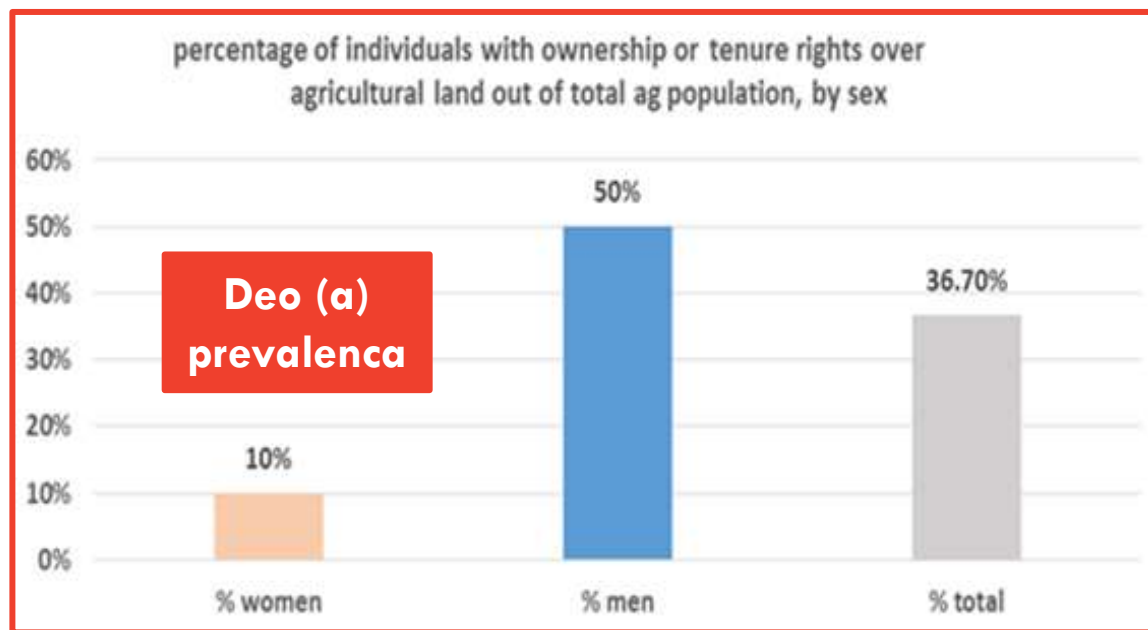
Odrasle žene sa obezbeđenim pravima

Odrasli muškarci sa obezbeđenim pravima

2. INDIKATOR 5.A.1 I NJEGOVI PODINDIKATORI

	M	Ž	Uk.
Ukupno odraslih pojedinaca u poljoprivrednom stanovništvu koji imaju vlasništvo ili obezbeđena prava na poljoprivrednom zemljištu	100	10	110
Ukupno odraslih pojedinaca u poljoprivrednom stanovništvu	200	100	300

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

Da bi se pratio indikator COR 5.a.1, neophodno je razviti zajedničko razumevanje terminologije koja se koristi za sledeće:

POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

ODRASLO POLJOPRIVREDNO
STANOVNIŠTVO

VLASNIŠTVO NA POLJOPRIVREDNOM
ZEMLJIŠTU

PRAVA STICANJA, RASPOLAGANJA I
KORIŠĆENJA ZEMLJIŠNIH RESURSA

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

- Neophodan za merenje indikatora 5.a.1 COR, jer je to glavni fokus i sredstvo koje se koristi za procenu rodnog dispariteta
- Poljoprivredno zemljište je ključni ekonomski resurs, posebno u zemljama sa niskim i srednjim prihodima.
- Strategije za ekonomski razvoj i smanjenje siromaštva često se oslanjaju na poljoprivredu.

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

Program za svetski popis poljoprivrede 2020. predložio je **međunarodno dogovorenu klasifikaciju korišćenja zemljišta**, prema kojoj postoji **devet osnovnih klasa korišćenja zemljišta** (LU1-LU9), a poljoprivredno zemljište je podskup (LU1-LU5).

LU1	ZEMLJIŠTE POD JEDNOGODIŠNJIM USEVIMA
LU2	ZEMLJIŠTE POD PRIVREMENIM LIVADAMA I PAŠNJACIMA
LU3	UGARI
LU4	ZEMLJIŠTE POD VIŠEGODIŠNJIM ZASADIMA
LU5	ZEMLJIŠTE POD STALNIM LIVADAMA I PAŠNJACIMA
LU6	ZEMLJIŠTE POD KUĆOM, OSTALIM ZGRADAMA I EKONOMSKIM DVORIŠTEM
LU7	ŠUME I OSTALO POŠUMLJENO ZEMLJIŠTE
LU8	RIBNJACI, TRSTICI, BARE
LU9	OSTALE POVRŠINE KOJE NISU SVRSTANE DRUGDE

ORANICE

OBRADIVO

ZEMLJIŠTE

POLJOPRIVREDNO

ZEMLJIŠTE

ZEMLJIŠTE KOJE SE KORISTI ZA

POLJOPRIVREDU

Definicija poljoprivrednog zemljišta za **indikator 5.a.1** preuzeta je iz ovog okvira, te se stoga fokusira na **prvih 5 klasa**.

Napomena: LU1 i LU4 uključuju plastenike i bašte

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

ODRASLO POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO

Budući da se indikator 5.a.1 fokusira na obezbeđena prava na poljoprivrednom zemljištu, referentna populacija za 5.a.1 je **populacija čiji su prihodi vezani za poljoprivredno zemljište – tj.**

*odrasle osobe koje žive u poljoprivrednim
domaćinstvima*

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

Domaćinstvo se smatra **poljoprivrednim** ukoliko je:

obrađivalo zemljište za poljoprivredne svrhe ili držalo/gajilo stoku tokom prethodnih 12 meseci, bez obzira na konačnu namenu

Zašto toliko dug referentni period?

Poljoprivredne radove odlikuju nepravilnost i sezonalnost. Usvajanje kratkog referentnog perioda i prikupljanje podataka izvan sezone predstavlja rizik od isključivanja domaćinstava koja se bave poljoprivredom.

Zašto „bez obzira na krajnju namenu“?

Poljoprivredni radovi često se obavljaju prvenstveno radi zadovoljavanja sopstvenih potreba, što rezultira minimalnim ili nikakvim novčanim prihodom. Shodno tome, možda se neće posmatrati strogo kao ekonomska aktivnost u tradicionalnom smislu.

Zašto ne polj. domaćinstva koja se bave šumarstvom,

Šumarstvo, seča drva, ribarstvo i akvakultura nisu uzeti u obzir jer je fokus ovog indikatora na poljoprivrednom zemljištu.

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

Nakon što se domaćinstvo klasifikuje kao „poljoprivredno“, svi odrasli članovi ispunjavaju uslov da im se postavi pitanje o njihovom vlasništvu ili obezbeđenim pravima na poljoprivrednom zemljištu.

Perspektiva domaćinstva je neophodna jer:

- izvor prihoda **pojedinka ne može biti u potpunosti odvojen** od izvora prihoda drugih članova domaćinstva
- iz **rodne perspektive, žene** se često ne smatraju uključenim u poljoprivredu, dok zapravo one **pružaju značajnu podršku poljoprivrednim aktivnostima domaćinstva**
- **zemljište služi kao ključna imovina za sve članove domaćinstva**, jer nudi zaštitu i sigurnost čak i u slučaju raspada domaćinstva.

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

S obzirom na to, u kontekstu indikatora 5.a.1, **pojedinaac** je deo referentne populacije ako su ispunjena sledeća **dva uslova**:

**Pojedinac
je odrasla osoba
(≥ 18 godina)**

**Pojedinac pripada domaćinstvu
koje je obrađivalo zemljište u
poljoprivredne svrhe ili
držalo/gajilo stoku tokom
prethodnih 12 meseci, bez obzira
na konačnu namenu**

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

VLASNIŠTVO NA POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU

je pravno priznato pravo sticanja, korišćenja i prenosa zemljišta.
U sistemima privatnog vlasništva, to je jednako punom vlasništvu.

Indikator 5.a.1 za cilj ima praćenje rodne ravnopravnosti u vlasništvu i obezbeđenim pravima na poljoprivrednom zemljištu.

Izazov je definisati i operacionalizovati vlasništvo i prava sticanja, raspolaganja i korišćenja na način koji pruža pouzdane i uporedive brojke u različitim zemljama.

Kao što je sugerisano u EDGE smernicama, koncept svojine na zemljištu **proširen je** i definisan kao **skup prava**.

3. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

U nekim kontekstima, prikladnije je sagledati širi koncept:

PRAVA STICANJA, RASPOLAGANJA I KORIŠĆENJA ZEMLJIŠNIH RESURSA

U sistemima u kojima je zemljište u vlasništvu države, termin „vlasništvo na zemljištu“ obično se shvata kao posedovanje prava koja su veoma slična vlasništvu u sistemu privatne svojine. Ova prava mogu uključivati dugoročni zakup, prava državine, ugovore o zakupu ili prava korišćenja koja dodeljuje država, a koja se često protežu na nekoliko decenija i mogu se prenositi između strana.

Pored toga, u kontekstu indikatora 5.a.1, i prateći EDGE smernice, kad god je pravno vlasništvo nepostojeće ili nije relevantno, **prava sticanja, raspolaganja i korišćenja zemljišta** zamenjuju se **pravima otuđenja**, tj. **pravom prodaje** i **pravom zaveštanja zemljišta**

4. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

4. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

Projekat EDGE razmatrao je i proverio zamenske uslove koji mogu ukazivati na to da pojedinac može polagati pravo na vlasništvo ili prava sticanja, raspolaganja i korišćenja na poljoprivrednom zemljištu

Sedam terenskih testova dalo je informacije za metodologiju za praćenje indikatora 5.a.1. Konkretno, ti testovi pokazali su sledeće:

Potrebu da se **vlasnicima ili nosiocima prava sticanja, raspolaganja i korišćenja zemljišta** smatraju samo pojedinci koji su povezani s poljoprivrednim zemljištem **objektivnim pravom na zemljištu**, uključujući i formalni pravni posed i prava otuđenja.

Potrebu da se **kombinuju različiti zamenski uslovi**, budući da nijedan zamenski uslov nije univerzalno validan

4. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

Na osnovu **zaključaka EDGE projekta**, a kako bi se napravio **globalno validan indikator**, FAO preporučuje korišćenje **tri zamenska uslova**:

Ova tri zamenska uslova **nisu međusobno isključiva**, te je stoga moguće da pojedinac istovremeno ima jedno ili više gore navedenih prava.

Prisustvo **jednog od tri zamenska uslova dovoljno** je da se osoba definiše kao vlasnik ili nosilac obezbeđenih prava na poljoprivrednom zemljištu.

4. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

Zamenski uslov

Zamenski uslov navodi:

Dakle, pojedinac u poljoprivrednom domaćinstvu smatra se vlasnikom ili nosiocem prava ukoliko poseduje:

**PRAVNO
PRIZNATA
ISPRAVA**

Dostupnost pravno priznate isprave

Njegovo/njeno ime na ispravi koja potvrđuje prava sticanja, raspolaganja i korišćenja na poljoprivrednom zemljištu

PRAVO PRODAJE

Mogućnost da pojedinac trajno prenese predmetnu imovinu u zamenu za novčanu ili naknadu u naturi.

On/ona ima pravo da proda poljoprivredno zemljište

**PRAVO
ZAVEŠTANJA**

Mogućnost da pojedinac prenese predmetnu imovinu na drugo lice (lica) nakon svoje smrti, pisanim testamentom, usmenim testamentom (ukoliko ga država priznaje) ili intestatskim nasleđivanjem

On/ona ima pravo da zavešta poljoprivredno zemljište

4. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

Što se tiče **prava sticanja, raspolaganja i korišćenja zemljišnih resursa potkrepljenih pravno priznatim ispravama,**

Smatra se da pojedinac ima zakonsko pravo kada je njegovo/njeno ime dokumentovano kao vlasnik ili nosilac na pravno priznatoj ispravi. Takav dokument pojedinac može koristiti kako bi pred zakonom potraživao pravo vlasništva, svojine ili prava korišćenja.

Budući da se spisak pravno priznatih isprava **razlikuje od zemlje do zemlje**, svaka zemlja će taj spisak prilagoditi svom specifičnom lokalnom kontekstu.

S obzirom na razlike između pravnih sistema u različitim zemljama, **nije moguće jasno definisati iscrpan spisak** pravno priznatih isprava koje omogućavaju da se pred zakonom potražuju prava vlasništva, svojine ili prava korišćenja.

4. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

Vlasnički list

Pisani ili štampani instrument kojim se ostvaruje pravno raspolaganje

Potvrda o korišćenju ili izvod iz zemljišnih knjiga

Overena kopija upisa u zemljišnoknjižni sistem kojim se dokazuje vlasništvo i tereti na zemljištu

Zakonski priznat kupoprodajni ugovor

Ugovor između prodavca i kupca o prodaji zemljišta

Zakonski priznat testament/potvrda o sticanju

Potvrda kojom se dokazuje da je zemljište dobijeno nasleđstvom

Potvrda o vlasništvu u skladu sa običajnim pravom

Službeni državni dokument kojim se određeno lice priznaje kao zakoniti vlasnik ili držalac zemljišta na osnovu običajnog prava. Može se koristiti kao dokaz zakonskog prava na zemljištu. Ove potvrde uključuju, između ostalog, potvrdu o svojini i korišćenju u skladu sa običajnim pravom

Potvrda izdata u vezi sa nezakonitim posedom ili zastarelošću vlasništva

Potvrda koja ukazuje na to da nezakoniti vlasnik (ometalac poseda ili uzurpator) stiče zemljište nakon propisanog zakonskog roka

4. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

Zašto same zakonski priznate isprave nisu dovoljne?

U nekim zemljama **zakonski priznate isprave nisu široko dostupne**, ipak **pojedinci i dalje imaju prava** na zemljištu, na primer, mogu da ga prodaju, poklone ili zaveštaju

Dostupnost zakonski priznatih isprava je različita u različitim regionima i zemljama, pa oslanjanje samo na prisustvo takvih dokumenata nije pouzdan i univerzalno validan pokazatelj prava sticanja, raspolaganja i korišćenja na zemljištu.

Iz ovih razloga moraju se razmotriti **dodatne karakteristike koje mogu ukazivati na vlasništvo na zemljištu ili obezbeđena prava**, tj. pravo na prodaju i pravo zaveštanja

5. ZAMENSKI USLOVI ZA INDIKATOR 5.A.1

Zašto se ne koristi prijavljeno

Kao što je navedeno u EDGE smernicama, **prijavljeno vlasništvo** odnosi se na lice (lica) koje sebe smatra vlasnikom date imovine, bez obzira na to da li se njegovo ili njeno ime navodi kao ime vlasnika na dokumentu o vlasništvu. Stoga, ono meri samopercepciju ljudi o njihovom vlasničkom statusu.

To je **ključni koncept za razumevanje efekata osnaživanja koji potiču od vlasništva na imovini iz rodne perspektive**, jer očekujemo da će na koristi i ponašanja koja su u vezi sa vlasništvom nad imovinom uticati percepcija ljudi o tome šta oni veruju da poseduju.

Međutim, ovo se ne može objektivno potvrditi i nije nužno povezano sa objektivnim pravima na zemljištu

Indikator 5.a.1 je globalni indikator, i stoga se za potrebe **uporedivosti** prijavljeno vlasništvo ne koristi u ovom kontekstu

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

IZVORI PODATAKA

Preporučeni izvori podataka

Indikator 5.a.1 fokusira se na **odrasle pojedince koji žive na poljoprivrednim domaćinstvima** - tj. one koji se bave poljoprivredom za sopstvene potrebe/potrošnju ili za profit/trgovinu.

S obzirom na **referentnu populaciju**, **najprikladniji izvori podataka** su:

**Istraživanja u oblasti
poljoprivrede i popis
poljoprivrede**

i

**Nacionalne ankete
o domaćinstvima***

*Primeri nacionalnih anketa o domaćinstvima uključuju ankete o merenju životnog standarda, demografska i zdravstvena istraživanja, ankete radne snage, ankete o prihodima i potrošnji domaćinstava, ankete o uslovima života itd.

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Zašto se preporučuju ankete i popis poljoprivrede?

Isplativost pri korišćenju reprezentativnog uzorka

Njihova **jedinica analize** su poljoprivredna domaćinstva, a u velikoj većini zemalja postoji **odnos jedan prema jedan** između poljoprivrednih gazdinstava sektora domaćinstava i poljoprivrednih domaćinstava.

Stoga **ankete u poljoprivredi dobro obuhvataju referentnu populaciju za indikator 5.a.1** (tj. poljoprivredna domaćinstva)

Ankete u poljoprivredi često **prikupljaju podatke o držanju i korišćenju zemljišta i domaćinstvima poljoprivrednih proizvođača**, što ih čini pogodnim za uključivanje pitanja o vlasništvu ili obezbeđenim pravima na zemljištu

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Zašto se preporučuju nacionalne ankete o

Isplativost pri korišćenju reprezentativnog uzorka

Obično dostupne i u zemljama u razvoju i u razvijenim zemljama

Imaju široko područje primene i koriste se za generisanje socijalne, demografske i ekonomske statistike.

Mogu jednostavno da uvrste pitanja neophodna za izračunavanje indikatora 5.a.1 i dodatne podatke za detaljniju analizu; npr., veličina zemljišta

Omogućavaju istraživanje povezanosti između indikatora 5.a.1 i drugih karakteristika pojedinaca ili domaćinstva (npr., obrazovanje, zdravlje, nivo prihoda)

Međutim u zemljama ili regijama sa niskim procentom poljoprivrednih domaćinstava, **uzorkovanje domaćinstava mora da bude mnogo veće** da bi se dobile pouzdane procene.

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Alternativni izvori podataka

Popisi poljoprivrede mogu se smatrati alternativnim izvorom podataka za indikator 5.a.1 jer obično sadrže modul o korišćenju zemljišta u koji se mogu uključiti dodatna pitanja.

Obično se **sprovode svakih 10 godina**, te stoga ne omogućavaju bliže praćenje napretka indikatora 5.a.1

Predstavljaju **velike i skupe radnje** koje su usmerene na strukturu populacije

Umnogome se oslanjaju na zamenske ispitanike, pristup koji je u suprotnosti sa postupkom odabira ispitanika koji se preporučuje za indikator 5.a.1.

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Da li je moguće koristiti administrativne podatke za izveštavanje o indikatoru 5.a.1 COR?

Administrativni podaci, poput **zemljišnih knjiga**, ne prikupljaju se u statističke svrhe, te se stoga ne preporučuju za prikupljanje podataka neophodnih za indikator 5.a.1 COR.

Iako zemljišne knjige mogu dati podatke o sticanju, raspolaganju i korišćenju zemljišta, one **ne beleže da li vlasnik / nosilac prava živi u poljoprivrednom domaćinstvu**

U mnogim zemljama potrebno je **popraviti kvalitet** zemljišnih knjiga, jer su često neefikasne i zastarele

Ponekad **ne sadrže podatke o polu** vlasnika / nosioca prava

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

**IDENTIFIKACIJA
POLJOPRIVREDNIH
DOMAĆINSTAVA**

**ODABIR
ISPITANIKA**

**PRIKUPLJANJE
MINIMALNOG
SKUPA PODATAKA**

- **Poljoprivredne ankete:**
Identifikuju domaćinstva uključena u upravljanje gazdinstvom
- **Ankete o domaćinstvima:**
Da li se domaćinstvo bavilo poljoprivredom u prethodnih 12 meseci?
- **Sa koliko pojedinaca ćemo obaviti razgovor?**
- **Ko bi trebalo da izvesti o ovim informacijama?**
- **Minimalni skup podataka**
- **Prilagođavanje pitanja / opcija za odgovor**

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

**IDENTIFIKACIJA
POLJOPRIVREDNIH
DOMAĆINSTAVA**

**ODABIR
ISPITANIKA**

**PRIKUPLJANJE
MINIMALNOG
SKUPA PODATAKA**

- **Poljoprivredne ankete:**
Identifikuju domaćinstva uključena u upravljanje gazdinstvom
- **Ankete o domaćinstvima:**
Da li se domaćinstvo bavilo poljoprivredom u prethodnih 12 meseci?

- Sa koliko pojedinaca ćemo obaviti razgovor?
- Ko bi trebalo da izvesti o ovim informacijama?

- Minimalni skup podataka
- Prilagođavanje pitanja / opcija za odgovor

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

IDENTIFIKOVATI POLJOPRIVREDNA DOMAĆINSTVA U POLJOPRIVREDNIM ANKETAMA

1. Identifikovati nosioca poljoprivrednog gazdinstva (samo u sektoru domaćinstava). Nosilac se definiše kao fizičko lice, **grupa fizičkih lica** koja donosi glavne odluke u vezi sa korišćenjem resursa i koja vrši kontrolu nad radom poljoprivrednog gazdinstva.
2. Identifikovati sve odrasle osobe u domaćinstvu nosioca. Posebnu pažnju treba obratiti kada je nosilac gazdinstva **grupa fizičkih lica**, jer više od jednog domaćinstva može činiti poljoprivredno domaćinstvo iako postoji samo jedno gazdinstvo.

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

U SLUČAJU DA SE KORISTE NACIONALNE ANKETE O DOMAĆINSTVIMA, PITANJA KOJA SE PREPORUČUJU ZA IDENTIFIKOVANJE POLJ. DOMAĆINSTAVA SU:

Pitanje		Funkcija
P1	Da li je ovo domaćinstvo upravljalo bilo kojim zemljištem ⁽¹⁾ u poljoprivredne svrhe u proteklih 12 meseci? ⁽²⁾ 1. Da 2. Ne (→ P3)	Sortiranje (poljoprivredna proizvodnja)
P2	Da li se poljoprivredna proizvodnja obavljala... (označite sve što je primenljivo) 1. Za korišćenje / potrošnju u domaćinstvu 2. Za profit / trgovinu 3. Plaćeni rad za druge	Isključite domaćinstva na kojima se poljoprivredna proizvodnja obavljala samo kao plaćeni rad
P3	Da li je ovo domaćinstvo uzgajalo ili čuvalo stoku (npr., goveda, koze itd.) u poslednjih 12 meseci? 1. Da 2. Ne (kraj pitanja)	Sortiranje (stoka)
P4	Da li se uzgoj/čuvanje stoke obavljalo kao... (označite sve što je primenljivo) 1. Za korišćenje / potrošnju u domaćinstvu 2. Za profit / trgovinu 3. Plaćeni rad za druge	Isključite domaćinstva na kojima se uzgoj/čuvanje stoke obavljalo samo kao plaćeni rad

⁽¹⁾ Uključujući voćnjake i okućnice

⁽²⁾ Alternativne formulacije:

- Da li je ovo domaćinstvo **obrađivalo** bilo kakvo zemljište u poljoprivredne svrhe u proteklih 12 meseci?
- Da li je ovo domaćinstvo **koristilo** bilo kakvo zemljište u poljoprivredne svrhe u proteklih 12 meseci?
- Da li je ovo domaćinstvo upravljalo bilo kakvim zemljištem za potrebe **ratarske proizvodnje** u proteklih 12 meseci?
- Da li je ovo domaćinstvo obrađivalo bilo kakvo zemljište **za potrebe ratarske proizvodnje** u proteklih 12 meseci?
- Da li je ovo domaćinstvo **koristilo** bilo kakvo zemljište **za potrebe ratarske proizvodnje** u proteklih 12 meseci?

5. KLJUČNI TERMINI I KONCEPTI

Domaćinstvo se **definiše kao poljoprivredno domaćinstvo** ukoliko (je):

i / ili

u poslednjih 12 meseci koristilo zemljište u poljoprivredne svrhe, bilo za sopstvenu potrošnju ili trgovinu, ili oba (P1 = da, P2 = „sopstvena potrošnja“ ili „trgovina“)

u poslednjih 12 meseci gajilo stoku bilo za sopstvenu potrošnju ili trgovinu, ili oba (P3 = da, P4 = „sopstvena potrošnja“ ili „trgovina“)

Domaćinstvo **nije poljoprivredno domaćinstvo** ukoliko:

ili

nije koristilo zemljište i nije gajilo stoku

(ukoliko) su članovi domaćinstva koristili zemljište ili gajili stoku samo kao plaćeni radnici.

U tom slučaju, oni su radnici preduzeća, pa ih ne treba smatrati uskraćenim samo zato što ne poseduju imovinu preduzeća.

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

IDENTIFIKACIJA POLJOPRIVREDNIH DOMAĆINSTAVA

- Poljoprivredne ankete: Identifikuju domaćinstva uključena u upravljanje gazdinstvom
- Ankete o domaćinstvima: Da li se domaćinstvo bavilo poljoprivredom u prethodnih 12 meseci?

ODABIR ISPITANIKA

- **Sa koliko pojedinaca ćemo obaviti razgovor?**
- **Ko bi trebalo da izvesti o ovim informacijama?**

PRIKUPLJANJE MINIMALNOG SKUPA PODATAKA

- Minimalni skup podataka
- Prilagođavanje pitanja / opcija za odgovor

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Odabir ispitanika

Nakon što je domaćinstvo klasifikovano kao poljoprivredno, **svi odrasli članovi tog domaćinstva ispunjavaju uslov** da budu ispitanici.

Za prikupljanje podataka za indikator 5.a.1, postoje **dve ključne odluke** koje treba doneti pri odabiru lica sa kojima treba obaviti razgovor:

Ko bi trebalo da izvesti o ovim informacijama?

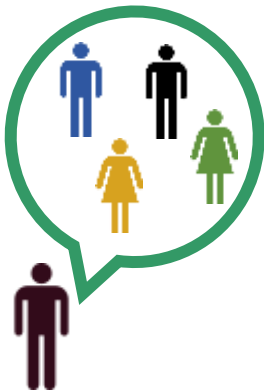
O koliko pojedinaca bi trebalo prikupiti podatke?

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Postoje tri različite strategije koje se mogu usvojiti:

Jedan zamenski ispitanik

Obično se razgovor obavlja sa najpupćenijim članom domaćinstva, kako bi se prikupile informacije o svim članovima domaćinstva

Pristup samoodgovora primenjen na sve članove

Svaki punoletni član domaćinstva ispituje se o njegovom / njenom vlasništvu / pravima sticanja, raspolaganja i korišćenja na poljoprivrednom zemljištu

Pristup samoodgovora primenjen na jednog člana

Jedan nasumično odabran punoletni član domaćinstva ispituje se o njegovom / njenom vlasništvu / pravima sticanja, raspolaganja i korišćenja na poljoprivrednom zemljištu

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Terenski testovi EDGE projekta pomogli su da se shvati koja je od ovih strategija delotvornija i relevantnija za svrhe ispitivanja prava na poljoprivrednom zemljištu iz rodne perspektive

Posebno je utvrđeno da:

Podaci koje dostavljaju zamenski ispitanici smanjuju procene i prijavljenog i dokumentovanog vlasništva na poljoprivrednom zemljištu. Terenski test u Ugandi pokazao je da je **dobijanje preniskih procena izraženije u slučaju muškaraca nego u slučaju žena:**

- Za prijavljeno vlasništvo -15% za muškarce, -10% za žene
- Za dokumentovano vlasništvo -7% za muškarce i -2% za žene

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Uzimajući u obzir ove nalaze, preporučuje se:

DA
se obavi razgovor sa
članovima domaćinstva o
**njihovom sopstvenom
statusu**

Kako bi se rešilo pitanje budžetskih i vremenskih ograničenja, alternativni pristup mogao bi biti razgovor samo sa jednim punoletnim članom domaćinstva.

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

IDENTIFIKACIJA POLJOPRIVREDNIH DOMAĆINSTAVA

- Poljoprivredne ankete: Identifikuju domaćinstva uključena u upravljanje gazdinstvom
- Ankete o domaćinstvima: Da li se domaćinstvo bavilo poljoprivredom u prethodnih 12 meseci?

ODABIR ISPITANIKA

- Sa koliko pojedinaca ćemo obaviti razgovor?
- Ko bi trebalo da izvesti o ovim informacijama?

PRIKUPLJANJE MINIMALNOG SKUPA PODATAKA

- **Minimalni skup podataka**
- **Prilagođavanje pitanja / opcija za odgovor**

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

MINIMALNI SKUP PODATAKA

Indikator 5.a.1 smatra **vlasnicima ili nosiocima prava sticanja, raspolaganja i korišćenja** sve pojedince koji žive u poljoprivrednim domaćinstvima koji ispunjavaju najmanje jedan od tri uslova:

- | da su **navedeni kao „vlasnici“ ili „nosioci“ na zakonski priznatoj ispravi** koja potvrđuje vlasništvo ili obezbeđena prava na poljoprivrednom zemljištu
- | da imaju **pravo da prodaju** poljoprivredno zemljište
- | da imaju **pravo da zaveštaju** poljoprivredno zemljište

Na osnovu ovih kriterijuma, minimalni skup podataka potrebnih za izračunavanje indikatora je sledeći:

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

- 1 | Da li je domaćinstvo koristilo zemljište ili gajilo/čuvalo stoku u poslednjih 12 meseci ili ne
- 2 | **Pol** odabranog pojedinca
- 3 | **Starost** odabranog pojedinca
- 4 | Da li odabrani **pojedinač ima u vlasništvu ili ima prava korišćenja na nekom poljoprivrednom zemljištu** ili ne
Da li za bilo koje poljoprivredno zemljište koje je u vlasništvu ili državini ispitanika postoji **pravno priznata isprava** koja omogućava zaštitu vlasništva/ prava sticanja, raspolaganja i korišćenja na zemljištu ili ne
- 5 | Da li se odabrani **pojedinač navodi** kao vlasnik ili nosilac prava na bilo kojoj zvaničnoj ispravi ili ne
- 7 | Da li odabrani pojedinac **ima pravo da proda** poljoprivredno zemljište koje poseduje, bilo samostalno ili zajedno sa nekim, ili ne
- 8 | Da li odabrani pojedinac ima **pravo da zavešta** poljoprivredno zemljište koje poseduje, bilo samostalno ili zajedno sa nekim, ili ne

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Anketni modul za
istraživanja u
poljoprivredi

Anketni modul za ankete
o domaćinstvima na
individualnom nivou

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Učestalost

Predložena učestalost za prikupljanje ovog indikatora je **svakih 5 do 7 godina**.

Budući da vlasništvo ili prava sticanja, raspolaganja i korišćenja imaju tendenciju da ostanu stabilna kratkoročno gledano, učestalost prikupljanja podataka od 5 do 7 godina **dovoljna je za evidentiranje i procenu promena**. Veća učestalost bila bi skuplja, a nije neophodna.

5. STRATEGIJE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Prilagođavanje

Jedan je od najosetljivijih aspekata koje treba uzeti u obzir prilikom rada sa indikatorima na globalnom nivou. Postoje **dva ključna načela** između kojih mora postojati balans:

Osigurati **uporedivost** rezultata između zemalja

Da bi se postigla uporedivost, od ključnog je značaja strogo se pridržavati protokola za indikator - tj. obuhvatiti sve neophodne podatke i prikupiti podatke pomoću odgovarajućih sredstava i od pravih ispitanika.

Prilagoditi karakteristikama i potrebama specifičnog konteksta

- U mnogim slučajevima, bukvalan **prevod** nije najbolji. Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti prevođenju pojmova prava sticanja, raspolaganja i korišćenja, prava prodaje i prava na zaveštanje.
- Spisak zakonski priznatih **vlasničkih listova i potvrda** koje štite prava korišćenja na zemljištu je umnogome specifičan za zemlju. Često potvrde imaju specifičan naziv u svakoj zemlji, stoga je važno povezati predloženi spisak sa dokumentima koja su u upotrebi u datoj zemlji. U nekim slučajevima, neki dokument je specifičan za neku zemlju, te ga je stoga neophodno dodati na spisak.

HVALA VAM!

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

Leman Yonca Gurbuzer

Statističar, FAO

Koordinator za rodna pitanja, Odeljenje za statistiku i koordinator
za indikator 5.a.1 COR

yonca.gurbuzer@fao.org

Za više informacija posetite:

<http://www.fao.org/sustainable-development-goals/indicators/5.a.1/en/>